

เทศน์เช้า วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแก อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

นักปฏิบัตินะ เขาถามปัญหาว่า “จะอย่างไรให้มองเพศตรงข้ามไม่สวย? ผู้ชายให้มองผู้หญิงว่าไม่สวย”

เราบอกว่า มันเป็นไปได้หรือหอก ความสวยมันมีตั้งหลายชนิดใช่ไหม? ความสวยของคนมันก็คือความสวยนั้นแหละ มันสวยด้วยรูปร่าง สวยด้วยปัญญา สวยด้วยคุณงามความดี มันต้องใช้ปัญญาสิ บอกว่าถ้ามองให้ไม่สวย เราบอกมันเป็นไปไม่ได้หรือหอก เพราะอะไรรู้ไหม?

เพราะในสมัยพุทธกาล พระนั่งภาวนาอยู่ แล้วคู่สามีภรรยาเขามีปัญหากัน แล้วมีปัญหา กันภรรยาที่เดินผ่านมาไง แล้วพระนั่งภาวนาอยู่ เดินจงกรมอยู่ เห็นเงา เห็นเป็นโครงกระดูกเดิน มา ไม่เห็นคนเลย เห็นเป็นโครงกระดูก แล้วสามีตามมา ตามมามาเจอพระเดินจงกรมอยู่ ถามว่า “เห็นคนเดินผ่านมาทางนี้ไหม?”

พระบอก “ไม่เห็นหรือหอก เห็นแต่โครงกระดูกเดินไป” เห็นโครงกระดูกเดินไป ไม่เห็นร่างกาย ไม่เห็นเนื้อหนังเลย เห็นไหม

คนจะเห็นอย่างนี้ได้ขึ้นอนาคามีรคนนะ แล้วเราเริ่มปฏิบัติใหม่ๆ แล้วเราจะบอกว่าให้ เห็นไม่สวยๆ มันเป็นไปได้อย่างไร? ของมันสวยก็คือมันสวยสิ แต่สวยอย่างนี้มันสวยด้วยเรามี ปัญญาของเรา ความสวย รูปร่างความสวยเพราะอะไร? เพราะมันเกิดจากบุญของเขา นางวิสาขา นี่นะขนาดว่ามีลูกมีเต้า ตัวเองยังเป็นสาวเป็นแม่ ยิ่งกว่าหลานเลย ลูกหลานนี่แกก่อนนางวิสาขานะ เพราะอะไร? นี่บุญของเขา

คนเรามีบุญมีกรรม เราสร้างบุญกุศลมา คุณิคนจะรูปร่างสวยงามได้รักษาศีล คนจะมีอายุ ยืนเราไม่ทำปาณาติปาตาไว้ เราไม่ทำให้ชีวิตสัตว์ตกลงง ชีวิตเราจะยืนยาวนานะ นี่เขาถ่ายชีวิตๆ เพราะมันเป็นประเพณีวัฒนธรรม เห็นไหม แล้วนี่เราจะมีโภคทรัพย์เพราะเราได้สละทานไว้

เราไม่ได้ทำไม่มีหรือ สิ่งที่เราได้กันมานี้เราทำกันมา แล้วรูปร่างกลางตัวเราได้มาเพราะอะไร? เพราะเราสร้างบุญกุศลของเรา มา พอเราสร้างมาให้มันเป็นบุญกุศล เหตุมันสร้างมา เหตุไฉนที่เกิดมานี้เป็นผลแล้วนะ เป็นวิบาก ผลที่เกิดมาจากการกระทำ ผลเกิดจากการที่เราทำคุณงามความดีมา แล้วบอกจะให้มันไม่สวยมันเป็นไปได้อย่างไร? แต่มันชั่วคราว การสวยอย่างนี้ การจะสวยงามหรือการจะอัปลักษณ์ขนาดไหนนะ มันเป็นเรื่องรูปลักษณะภายนอก

คนเราไม่ใช่ดีเพราะการเกิด เกิดในชาติตระกูลดีขนาดไหนนะ ถ้าเราเลี้ยงดี แล้วเขาสร้างคุณงามความดีของเขา เขาจะมาส่งเสริมชาติตระกูลของเรา แต่ถ้าเกิดมา เห็นไหม นี่เขามีบุญมีกรรมต่อกัน เขาก็มีบาปหมางกัน นี่ผลของการเกิด ผลของการเกิดมันเป็นวิบากกรรม กรรมที่สร้างผลมา แล้วเราสร้างคุณงามความดีมา จะให้มันเป็นอย่างนั้นเป็นไปไม่ได้ อันนี้มันเป็นเรื่องของกรรมนะ

แต่เรื่องของวิปัสสนา เรื่องของสิ่งที่เรามองจะสวยหรือไม่สวย มันอยู่ที่ปัญญาของเรา ใจเรารักษาใจของเราสิ เขาจะสวยหรือไม่สวยมันเป็นเรื่องข้างนอกใจไหม? หัวใจเราไปยุ่งกับเขาต่างหาก หัวใจของเราไปดึงเขามาต่างหาก หัวใจเราไปติดข้องเขาต่างหาก เขาจะสวยก็บุญของเขา กรรมของเขา

กรรมของเรา บุญของเรา เห็นไหม ถ้าเรามีคมปัญญา ปัญญาของเราคมกริบมันจะแก้ใจ ความยึดติดของใจของเราเอง ใจของเรามันมีกรรมของเราเอง ใจของเราไปยึดติดของเราเอง สังคมเป็นสภาวะแบบนั้น มันเป็นเรื่องของวิภวัญญะ การเกิดและการตายเป็นเรื่องของวิภวัญญะ คนเกิดคนตายจะมีอำนาจขนาดไหนมันเรื่องของเขา แต่ถ้าเราวิปัสสนาไปจนถึงขั้นที่ว่ามันเห็นเป็นอสุภะ นั่นแหละเห็นเป็นอสุภะ แต่การเห็นอสุภะ เห็นไหม คุณสิเรานักปฏิบัติกัน นี่มันเป็นนักปฏิบัติที่ไม่มีครูบาอาจารย์เป็นพื้นฐาน

คำว่า “พื้นฐาน” ถ้าครูบาอาจารย์มีพื้นฐาน นี่พอเริ่มปฏิบัติมา เมื่อก่อนเราเคยโกรธมากเดี๋ยวนี้เราไม่โกรธ...เป็นไปไม่ได้หรือ มันหिनทับหญ้าไว้ มันขณะหุ้न्छั้น ขณะหุ้न्छั้น ใจเราดีเราระลึกได้หมดแหละ แต่เราหุ้न्छกณะ มันไม่ต้องมีอะไรเลย แคลมพัดมาก็ไม่พอใจแล้ว นี่ลมพัดมา แดดออกมันก็โกรธแล้ว ความโกรธเพราะอะไร? เพราะการจะตัดโกรธได้ขั้นอสุภะทั้งนั้นเลย เพราะเวลาถึงขั้นอสุภะ มันตัดความโลภ ความโกรธ ความหลงไป

ความโลภ เห็นไหม ความโลภมันอยากได้ของมันตลอดไป ความหลง มันหลงเพราะมันไม่รู้จักความจริงของมัน ความโกรธ โกรธเพราะอะไร? โกรธเพราะไม่ได้ตั้งใจ แล้วได้ตั้งใจ กามราคะ ปฏิฆะ กามราคะคือข้อมูลนะ แล้วข้อมูลของใจมันต่างๆ กันไป ข้อมูลนะ ข้อมูลคือปฏิฆะ ข้อมูลของหัวใจ คุณความสวยของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ความสวยของคนนะ คนชอบความสวยต่างๆ กันไป รสนิยมของคนต่างๆ กันไป แล้วความสวยเอาอะไรเป็นที่ตั้งล่ะ?

นี่ถ้ามันเป็นข้อมูลอันนี้ มันไปปลงล้างที่ข้อมูลอันนี้ ถ้าข้อมูลอันนี้ เห็นไหม นี่ความโลภ ความโกรธ ความหลง มันจะชำระกันที่อนาคามีมรรค ถ้าอนาคามีมรรค แล้วเราเริ่มต้นปฏิบัติเราจะหวังเลย เราจะประพฤติปฏิบัติ เราจะกดไว้ไม่ให้มองฝ่ายตรงข้ามไม่ให้สวย มันก็เหมือนคนตาบอดสี ความเข้าใจผิดของกิเลสมันเข้าใจผิดอย่างนี้ กิเลสเวลาพาปฏิบัติ เราเข้าใจว่าครูบาอาจารย์ที่ท่านละกิเลสได้ ท่านจะเหมือนจระเข้ ท่านจะไม่มีกลิ่น รูป รส กลิ่น เสียง ไม่มีรสชาติ

ไม่ใช่หรอก เวลาครูบาอาจารย์เรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังมีหมีหอนชีวิตรักษาอาการไข้เลย นี่ธาตุขันธ์มันเป็นสมมุติเหมือนกัน เราเกิดมาธาตุขันธ์ ธาตุขันธ์คือว่าร่างกายและจิตใจเหมือนกัน แต่ขณะที่ชำระกิเลสไปแล้ว นี่ความสะอาดของใจ ถ้าความสะอาดของใจ นี่ภราหะเว ปัญจักขันธา ขันธ์ ความคิดนี้มันบริสุทธิ์หมดเลย ความคิดบริสุทธิ์ เห็นไหม ความคิดบริสุทธิ์เพราะความคิดไม่ใช่ใจ ความคิดไม่ใช่จิตที่นิพพาน จิตที่นิพพาน จิตที่มันว่างสะอาดนั้นมันเป็นพลังงานอันหนึ่ง แต่พลังงานอันนี้ แรงขับ แรงขับคือความคิด

ความคิดนี่นะ ถ้าความคิดอันนี้ถ้ามันชำระล้างกันได้ มันชำระล้างกันที่อนาคามีมรรค ถ้าอนาคามีมรรค พอจิตมันปล่อยมันว่างหมด มันเป็นจิตล้วนๆ ถ้าจิตล้วนๆ มันว่าง มันไม่มีสิ่งใดๆ เลย นั่นแหละเป็นจิตเดิมแท้ จิตเดิมแท้คือตัววิชา จิตเดิมแท้คือตัวปฏิสนธิ เพราะอะไร? เพราะมันไปเกิดบนพรหม เพราะมันยังไม่สิ้นสุดกระบวนการของมัน ถ้าไปทำลายกระบวนการของพลังงานให้สิ้นสุดไป นี่พอมันทำลายความคิด ทำลายความคิดมันทำลายกามราคะ ทำลายกามราคะมันไม่มีข้อมูลอันนั้น มันเป็นข้อมูลที่เรควบคุมได้ ถ้าเป็นข้อมูลที่ควบคุมได้ ข้อมูลที่เราเข้าใจใจ ข้อมูลด้วยคมของปัญญาใจ มันจะกระดิกพลิกแพลงอย่างไรเราจะทันมันหมด

สิ่งที่ทันมันหมด เห็นไหม สิ่งที่ทันมันหมด สิ่งที่เรื่องของข้างนอกมันก็เป็นเรื่องของข้างนอก เป็นเรื่องของปกตินะ มันจะเป็นอย่างนี้ตลอดไป สิ่งของมันเป็นไปมันจะเป็นอย่างนี้ตลอดไป ธรรมชาติของมัน เพราะอะไร? เพราะว่ามันเป็นอนิจจัง คนจะสวยงามขนาดไหนมันต้องเป็น

อนิจจัง มันต้องแปรสภาพไป มันคงที่อย่างนั้นไม่ได้ มันคงสภาพของมันอย่างนั้นไม่ได้ แต่การเกิดและการตายมันจะมีคลื่นลูกใหม่มาตลอดไป สิ่งที่เป็นคลื่นลูกใหม่ นี้วิญญูะมันเป็นอย่างนี้ไง

นี่การดำรงเผ่าพันธุ์ แล้วเราจะปฏิเสธการดำรงเผ่าพันธุ์จากวิญญูะจากภายนอก แล้วกิเลสในหัวใจเราได้ชำระไหม? ถ้าเราชำระกิเลสในหัวใจของเรา เห็นไหม วิญญูะอันนี้มันเป็นผลของวิญญูะ คุณติเวลาเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา พระอรหันต์คุณติ พระโมคคัลลานะเป็นอัครสาวกเบื้องซ้าย มีฤทธิ์มาก เหาะเหินเดินฟ้าได้นะ เขาจะมาฆ่าขนาดไหนเหาะได้ตลอดเลย แต่ทำไมถึงเวลาที่สุดท้ายแล้วปล่อยเขาฆ่าตายล่ะ? นี่เพราะอะไร?

เพราะสิ่งนี้มันเป็นผลของกรรม ผลของวิญญูะ ร่างกายมันถึงมีสภาวะแบบนั้น แต่หัวใจไม่เป็นนะ ปล่อยให้เขาทำ ปล่อยให้เขาทำ แต่หัวใจมันไม่กระเพื่อม ไม่หวั่นไหว ไม่หวั่นไหว เพราะอะไร? เพราะเวลาเขาทำเสร็จแล้ว หัวใจนี้ ด้วยฤทธิ์รวมร่างกายที่ละเอียด ที่เขาตีจนแหลกหมดเลยกลับมาเป็นปกติ แล้วเหาะไปลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม ลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “ให้สมควรแก่เวลาของเธอเถิด” ลาเสร็จแล้วเทศนาว่าการก็ย้อนกลับมาถึงที่เก่า มาถึงคล้ายฤทธิ์ออกไป มันก็เป็นธรรมดาอย่างนั้น นี่เพราะไม่สะท้อนหัวใจมันถึงทำได้ แต่ถ้าหัวใจสั่นไหว มีอะไรสั่นไหว มันจะทำอะไรไม่ได้เลย

เรื่องอย่างนี้มันเป็นเรื่องทำไปตามขั้นตอน เราไปสูดก่อนห้ามใจ เริ่มต้นปฏิบัติแล้วก็จะเอาตรงนี้มาเป็นอุปสรรค ความเป็นอุปสรรคมันต้องใช้ปัญญาของเราใคร่ครวญ ใคร่ครวญว่าสิ่งนี้เป็นเรื่องของธรรมดา สิ่งที่เป็นไปเป็นเรื่องของธรรมดานะ เขาทำบุญของเขา มา เราจะไปปฏิเสธของเขาไม่ได้ อากาศร้อน อากาศหนาวมันเป็นฤดูกาล เราปฏิเสธสิ่งนั้นไม่ได้ แต่เราควบคุมใจของเราได้ เรายกษาใจของเราได้ว่าสิ่งนี้มันเป็นธรรมดา

สิ่งนี้มันเป็นธรรมดาของฤดูกาลที่มันเปลี่ยนแปลงโดยธรรมชาติของมัน เราเองต่างหากจะต้องปรับตัวเองให้เข้ากับฤดูกาลนั้น เพื่อจะให้เราไม่ทุกข์เกินไป ให้เราไม่ทุกข์เกินไป เห็นไหม เวลาพระอรหันต์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามพระอรหันต์นะ

“นี่เป็นอย่างไร? เธอจะทรงธาตุขันธ์อยู่ได้หรือ? เธอจะทรงธาตุขันธ์อยู่ได้หรือ?”

“พอทนไปได้ พอทนไปได้”

เห็นไหม นี่ปรับตัวเองให้เข้ากับสภาวะแบบนั้น นี่คำว่าปรับตัวเองเข้ากับสภาวะแบบนั้นนะ แต่เวลาจิตถ้ามั่นสงบไปแล้ว มันชำระกิเลสไปหมดแล้ว มันไม่ใช่ปรับตัวเองเข้ากับสภาวะแบบนั้น มันรู้ตามความเป็นจริง แล้วมันวางไว้ตามธรรมชาติของเขา วางไว้ตามธรรมชาติของเขานะ วัน คีน เดือน ปี มันจะล่วงไปโดยธรรมชาติของเขา จิตนี้ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใครเลย

อุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์เวลาเกิดขึ้นมาแล้วทำลายกิเลสจนหมดไป วันไหนท่านชำระกิเลส ตั้งแต่นั้น ไปจิตมันสะอาดตลอด แล้วขั้นสะอาดตลอด ความคิดที่จะเป็นอกุศลในใจดวงนั้นจะมีอีกไม่ได้ มันจะเป็นความสะอาดของจิตดวงนั้นตลอดไป แต่! แต่ยังมีชีวิตอยู่ นี่ถึงว่าอุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่

ถ้าพระอรหันต์ที่ตายแล้ว อุปาทิเสสนิพพาน คือจิตที่พ้นไปโดยบริสุทธิ์ผุดผ่องเลย แล้วธาตุขันธ์ทั้งไว้ธรรมชาติของมัน มันกลับไปเป็นธรรมชาติของมัน แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานยังทิ้งธาตุขันธ์เอาไว้ เวลาถวายพระเพลิงแล้วเป็นพระบรมสารีริกธาตุ ได้กราบไหว้บูชาไง เรากราบไหว้บูชา เพราะสิ่งนี้เกิดมา กายนี้สิ่งที่เป็นประโยชน์กับร่างกายของเรา

มนุษย์ การเกิดนี้สมบัติ การเกิดเป็นมนุษย์ประเสริฐที่สุด เป็นอริยทรัพย์นะ สมบัติมี เพราะมีเรา คุณธรรมมีเพราะมีการกระทำของเรากับของจิต การกระทำของเรา การกระทำของร่างกาย หัวใจมันเริ่มเห็นคุณเห็นโทษทางความรู้สึก เห็นคุณเห็นโทษของสมบัติจากภายนอก เห็นคุณเห็นโทษของสมบัติจากภายใน สมบัติจากภายนอกเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยให้ดำรงชีวิตในเรื่องของร่างกาย สมบัติจากภายใน อริยทรัพย์จากภายใน ดำรงหัวใจให้มีเผ่าพันธุ์ของมัน เผ่าพันธุ์ของอริยภูมิ จิตมันจะพัฒนาขึ้นไป

ถ้าจิตมันเกิดเป็นมนุษย์สมบัติ ถ้ามีการกระทำอย่างนี้ ใจที่มีคุณภาพ ใจที่สูงส่ง มันจะเห็นสมบัติอันที่ว่าเขามองไม่เห็นกัน สมบัติที่เป็นนามธรรมจะรักษากันอย่างไร? สมบัติที่เป็นนามธรรม ความทุกข์ก็เป็นนามธรรม ความทุกข์ความสุขเป็นนามธรรม เราว่าความสุขความทุกข์เกิดจากภายนอก เกิดจากวัตถุ วัตถุมีส่วน มีส่วนเพราะคนใจมันหยาบ คนไม่รู้จักคุณค่าของตัวเอง แบกรับไว้จนหนักเป็นภาระมาก เป็นภาระเก็บรักษานี้ทุกข์มาก แต่ถ้าคนหัวใจเป็นธรรมนะ นี่เป็นเรื่องสมบัติของเขา ไม่ติดเขา วางเขา ใจเขา ประโยชน์กับเขา ใจประโยชน์กับเขา เห็นไหม สละเป็นสาธารณะสมบัติของเรา นี่ใจมันจะประเสริฐขึ้นมาตรงนั้น

เทวดาไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “พระอินทร์มีไหม?” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “อย่าถามเลยว่าพระอินทร์มีไหม? วิธีการเกิดพระอินทร์ เหตุให้เกิดพระอินทร์ยังเข้าใจเลย”

เหตุให้เกิดพระอินทร์ เห็นไหม นี่สละสาธารณะสมบัติ สร้างถนนหนทาง สร้างแหล่งน้ำ สร้างศาลาโรงธรรม นี่สิ่งที่สละเพราะอะไร? เพราะเป็นหัวหน้าเสียสละให้กับประชาชน ให้กับญาติโยมเขาได้มีความสุขอันนั้น ถ้าเขามาใช้สมบัติของเรา นี่ใช้สมบัติของเรา บารมีมันเกิดตรงนี้ไง เวลาเกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหม นี่เขาเกิดเป็นเทวดา เขาทำดีเขาไปเกิดเป็นเทวดา แต่ก็ยังเป็นเทวดาอยู่ได้การปกครองของพระอินทร์ เห็นไหม นี่พระอินทร์จะเกิด เหตุให้เกิดพระอินทร์ยังเข้าใจเลย สิ่งที่เกิด

นี่ก็เหมือนกัน เหตุให้หัวใจเราสูงส่ง เหตุให้หัวใจเราเห็นคุณประโยชน์อริยทรัพย์จากภายใน ถ้าทรัพย์จากภายใน การกระทำอย่างนี้เป็นประโยชน์กับเรา ประโยชน์กับเรา เห็นไหม นี่ถ้าสร้างขึ้นมา ใจมันประเสริฐขึ้นมามันจะทำได้ ถ้าใจหยาบๆ ก็เห็นสมบัติหยาบๆ นั้น สมบัติจากข้างนอก สมบัติจากข้างใน ชีวิตนี้สำคัญอย่างนี้ แล้วมันแบบว่าจะพูดให้ใครเข้าใจอย่างเราไม่ได้ แล้วแต่วุฒิภาวะของใจ

คนเกิดมาหยาบ คนเกิดมาละเอียด คนเกิดมาต่างๆ คนเกิดมาละเอียด คูสิเวลากษัตริย์ออกบวชในสมัยพุทธกาล เห็นไหม อยู่โคนไม้ “สุขหนอ สุขหนอ สุขหนอ” ขณะที่ เป็นกษัตริย์อยู่ในราชวังนี้ต้องบริหารจัดการ ต้องรับภาระต่างๆ แต่ไอ้ตัวที่ว่าความปลอดภัยมันทุกข์มากเลย เพราะเป็นกษัตริย์ กษัตริย์สมัยโบราณ สมัยพุทธกาล กษัตริย์เป็นผู้ปกครองทั้งหมด แล้วอำนาจทุกคนก็ต้องแสวงหา ไม่มีความสุขเลย หวาดระแวงตลอดเวลา แต่เวลามาประพฤติปฏิบัติแล้วไม่มีใครมาแย่งชิงของเราเลย แล้วทรัพย์จากภายในยิ่งใครแย่งชิงไม่ได้

เวลาประพฤติปฏิบัติไปแล้ว สิ้นกิเลสแล้วนะ บอกว่า “สุขหนอ สุขหนอ” นอนอยู่โคนไม้ก็ไม่มีใครมาทำร้าย นอนอยู่ที่ไหนก็ไม่ต้องระแวงภัยทั้งสิ้น ไม่ต้องระแวงภัยเลย หัวใจมันสุขของมัน มันมีคุณค่าของมัน ขณะที่ เป็นกษัตริย์มีอำนาจมาก ตัดสินคดีความต่างๆ ได้ทั้งนั้น แต่ทุกข์มาก ระแวงมาก นี่สมบัติจากภายในอย่างนี้ คนที่มีวุฒิภาวะจะแสวงหา คนที่แสวงหาจากภายนอกเป็นเรื่องของเขา คนที่แสวงหาจากภายในเป็นเรื่องของเรา นี่การประพฤติปฏิบัติ

จากเรื่องหยาบๆ จะบอกว่าสิ่งนั้นมองแล้วไม่สวยๆ คือการปฏิเสธ มันเป็นไปได้หรือ แต่ถ้าปฏิบัติไปแล้ว เข้าใจไปแล้ว ถึงที่สุดแล้วมันจะเป็นอย่างนั้นจริงๆ ไม่สวยจริงๆ ของนี่เป็นของหมักหมม มันจับจากจี๋เหงื่อจี๋ไคลออกมาทั้งนั้นเลย แต่ขณะที่มันเห็นด้วยสมมุติ มันเห็นด้วยตาเนื้อ สวย สวยแน่นอน จะบอกว่าไม่สวยไม่ได้

แต่ถ้าเห็นด้วยปัญญา เห็นด้วยอริยภูมิจากภายใน ไม่สวย ไม่สวยหรือของชั่วคราวทั้งนั้นเลย แล้วใครเป็นคนกระทำล่ะ? ใจมันพัฒนาขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป ถึงเวลามันเป็นมันเป็น ถึงเวลาไม่เป็นจะให้มันเป็น มันก็ไม่เป็น แล้วทุกข์มาก ถ้ามันเป็นขึ้นมาแล้วมันจะเป็นอย่างนั้นจริงๆ แต่ถ้ายังไม่เป็นเรากำลังพัฒนาของมันไป อย่าเพิ่งไปสูกก่อนหาม แล้วเราจะเป็นความจริงของเรา เป็นขั้นตอนของเราขึ้นไป มันจะเป็นความจริงใจ

นี่ธรรมต้องเป็นอย่างนี้ จะก้าวเดินไปแต่ละขั้นแต่ละตอน ไม่ใช่ว่ารวบรัดตัดตอนแล้วจะเป็นของเรา แล้วกลับไม่เป็น แล้วกลับน้อยเนื้อต่ำใจ แล้วปฏิบัติไม่ได้ด้วย เอวัง